

Бондаренко Ельвіра Сидорівна 

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри германської філології
Київський національний лінгвістичний університет, Україна

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У НАВЧАННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ: ДИДАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ

Міжкультурна компетентність розглядається у сучасній методиці викладання іноземних мов як невід’ємний компонент іншомовної комунікативної компетентності і забезпечує здатність особистості ефективно діяти в міжкультурному контексті. М. Байрам [1] визначає її як комплекс знань, умінь, реакцій та критичної культурної самосвідомості, які дозволяють як інтерпретувати інші культури, так і співставляти їх із власною культурною ідентичністю та обирати відповідні комунікативні стратегії.

Розвиток теорії міжкультурного навчання ми відстежуємо у працях К. Крамш [3], де мова визначається як носій культури. У концепції Крамш особливе місце посідає ідея “third place” – проміжного інтеркультурного простору, у якому здобувач освіти набуває здатності до інтерпретації культурних відмінностей без втрати особливостей власної культурної системи.

У контексті навчання та вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської постає проблема взаємодії двох мовних систем. Англійська мова виступає як попередній когнітивний і комунікативний досвід, який впливає на засвоєння німецької мови. Цей процес характеризується як позитивним трансфером, так й інтерференцією, які проявляються на різних рівнях мови: лексичному, граматичному та фонетичному.

Сучасна німецька дидактика DaF/DaZ, представлена у працях Г.-В. Хунеке та В. Штайніга [2], у міжнародному довіднику під редакцією Г.-Й. Крумма та співавторів [4]. Ці джерела трактують міжкультурну компетентність як інтегральну складову мовного навчання. Науковці підкреслюють, що культура має бути інтегрована в усі види мовленнєвої діяльності, оскільки вона не є *окремим* елементом навчального процесу.

Дидактизація міжкультурної компетентності у навчанні німецької мови після англійської базується на поєднанні кількох підходів. Згідно *порівняльно-культурного підходу* передбачається системне зіставлення комунікативних норм англійського та німецькомовного середовищ, а саме: рівня

формальності, структур мовленнєвих актів та стратегій ввічливості. *Комунікативно-ситуативний підхід* спрямований на створення автентичних ситуацій міжкультурної взаємодії, у яких формується здатність до адаптації мовленнєвої поведінки в умовах відповідного контексту.

Рефлексивний підхід має на меті формування здатності до аналізу власних комунікативних дій та усвідомлення культурної зумовленості мовленнєвої поведінки. Такий підхід дозволяє перейти від механічного засвоєння мовних структур до усвідомленого використання комунікативних стратегій.

На особливу увагу заслуговує врахування попереднього досвіду вивчення англійської мови як ресурсу навчання. Цей двосторонній процес є джерелом як позитивних, так і негативних змін: розвиток метамовної свідомості як перевага та причина інтерференційних труднощів як недолік.

Практична реалізація описаних підходів передбачає використання автентичних матеріалів, завдань на порівняння культурних особливостей, аналіз текстових стратегій та інтерпретацію комунікативних ситуацій. Значне місце в процесі навчання займають вербальні та невербальні засоби комунікації, які формують цілісну систему міжкультурної взаємодії.

Важливим дидактичним ресурсом слід вважати роботу над помилками та їх профілактику. Зумовлені впливом англійської мови помилки розглядаються не лише як відхилення від норми, а й як індикатор міжмовної взаємодії, що дозволяє глибше зрозуміти механізми формування іншомовної компетентності.

Доповненням до визначених підходів виступає культурна рефлексія як постійний компонент навчального процесу. Вона передбачає усвідомлення студентами власних автоматизованих мовленнєвих стратегій, які сформовані попереднім досвідом вивчення англійської мови, а також здатність до їх критичного перегляду в новому мовному контексті. Міжкультурне навчання у цьому випадку набуває характеру безперервного процесу формування та вдосконалення комунікативних моделей.

Актуальності набуває також робота з інтерференційними явищами, які виникають унаслідок взаємодії двох германських мов. Їх систематичний аналіз у навчальному процесі дозволяє підвищити рівень мовної усвідомленості студентів та мінімізувати помилки, зумовлені попереднім мовним досвідом.

Викладене вище дозволяє стверджувати, що формування міжкультурної компетентності у процесі навчання німецької мови після англійської є складним багатовимірним педагогічним процесом, що інтегрує мовний, культурний і когнітивний компоненти іншомовної підготовки. Його

специфіка зумовлена наявністю попереднього досвіду вивчення англійської мови, який виконує роль як ресурсу, так і потенційного джерела інтерференційних явищ. Системне впровадження міжкультурного компонента у навчання німецької мови після англійської створює умови для забезпечення успішної комунікації в багатомовному та полікультурному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters.
2. Huneke, H.-W., Steinig, W. (2010). *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
3. Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford University Press.
4. Krumm, H.-J. et al. (2010). *Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: Ein internationales Handbuch*. De Gruyter.